

GLASILO JEVREJSKE ZAJEDNICE BOSNE I HERCEGOVINE

Jevrejski glas

broj 78.

Sarajevo, mart 2018.

nisan 5778.

פסח
5778.

Izlazi četiri
puta godišnje
Published four
times a year

Broj 78.
mart, 2018.

Jevrejski glas
(Izdavač: Jevrejska
zajednica Bosne i
Hercegovine)

Jewish voice
(Publisher: Jewish
Community of Bosnia and
Herzegovina)

REDAKCIJA
Izdavač/Publisher
**Jevrejska zajednica
Bosne i Hercegovine**

Glavni urednik
Editor-in Chief:
Jakob Finci

Odgovorni urednik:
Pavle Kaunitz

Tehnički urednik:
Srđan Ninković

Lektor, korektor:
**mr sc. Elma Softić
Kaunitz**

**Boris Kožemjakin,
Nataša Gaon Grujić,
Ernest Grin,
mr David Kamhi**

Stalni dopisnici:
**Aron Albahari – Srbija,
Jelica Rašeta Aiello
– Italija, Aleksandra
Stevandić – Banja Luka,
Lea Maestro – Španija,
Jahiel Kamhi – Kanada,
Maja Susha – Makedonija**

Fotografije:
**Nadža Finci,
Tomo Radovanović,
Jakica Levi**

Štamparija:
Štamparija Fojnica D.D.

Adresa uredništva
Editorial Staff Address:
**Jevrejska opština Sarajevo
za "Jevrejski glas"
Hamdije Kreševljakovića 59
71000 Sarajevo
tel. +387 33 229-666
+387 33 229-667**

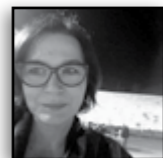
Rješenjem Ministarstva
obrazovanja, nauke, kulture i
sporta Vlade Federacije Bosne
i Hercegovine "Jevrejski glas" je
upisan u evidenciju javnih glasila
pod rednim brojem 279, dana
22.4.1993. godine

E-mail:
jevrejski glas@gmail.com

ISSN 1512-6439

2 /Jevrejski glas/

mart 2018.

MAKEDONIJA – SKOPLJE, BITOLA, ŠTIP 4.str
Maja Susha

**IVAN HRKAŠ ILI ČOVJEK MORA UVIJEK
IMATI INTERES ZA ONO NEŠTO** 6-8.str
Miljenko Jergović

PURIM 5778. 12.str
Zlata Nikolić

**ŠPANSKE SINAGOGE:
POSljednji TRAGOVI SEFARDA** 14.str
Lea Maestro

MODÌ 18.str
Jelica Rašeta Aiello

LJETO KOJE NIKAD NE PRESTAJE 21.str
Ernest Grin

12. APRIL - 27. NISAN
YOM HASHOA

03. MAJ - 18. IJAR
LAG BAOMER

19. MAJ - 05. SIVAN
EREV SHAVUOT

03. JUNI - 20. SIVAN
HODOČAŠĆE NA GROB RAV MOŠE DANONA

17. JUN - 04. TAMUZ
KOMEMORACIJA NA GROBLJU ĐAKOVO

nisan 5778.

27. JANUAR MEĐUNARODNI DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

I ove smo godine, dvanaesti put za redom obilježili 27. januar - Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta, u suradnji sa Vijećem Ministara BiH i Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice.

Na komemorativnoj akademiji u prepunoj Sali Jevrejske opštine Sarajevo okupljenima se obratio uvodnom besjedom Jakob Finci, predsjednik Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine, da bi zatim o Holokaustu i njegovim posljedicama govorila Njegova ekscelencija Visoki predstavnik u BiH Valentin Inzko.

Prisutni su zatim pogledali Dokumentarni film "Moj špansko-bosanski život" odnosno priču o životnom putu gospođe Hane Gašić rođene Montiljo i njene porodice.

U okviru ove međunarodne manifestacije građani Sarajeva imali su priliku pogledati u galeriji Novi Hram izložbu „Diplomati – Pravednici među narodima“.

Od naše nove dopisnice Maje Sushe iz Skoplja dobili smo interesantan članak o martovskim komemoracijama u Makedoniji. Pošto nam je Majin tekst stigao pred samo zaključenje lista nismo bili u prilici da ga prevedemo sa makedonskog pa ga objavljujemo onako kako nam je došao na desk no zato iza članka objavljujemo sažetak najznačajnijih akcenata.

ПОД МОТОТО „НИКОГАШ ПОВЕЌЕ“ – 11 Март, Скопје, Битола и Штип!

Традиционално секоја година на 11 Март Еврејската заедница во Република Македонија организира комеморативни настани во спомен на жртвите од холокаустот. Оваа година jubилејно се одбележуваше 75 годишнината од трагичните настани, во Скопје, Битола и Штип. На трагичниот и страотен 11 март 1943 година, 7144 Евреи од

Битола, Штип и Скопје беа насилно изведени од своите домови и однесени во транзитниот камп познат под името „Монопол“, каде што последователно во три наврати, на 22-ри, 25-ти и 29-ти март беа насилно натоварени во вагоните од страна на бугарскиот фашистички окупатор и депортирани во логорот на смртта Треблинка.

Одбележувањето започна со паралелни активности во Скопје, Битола и Штип, при што најголемо внимание беше вперено кон Маршот на живите во Битола, на кој присуствуваа над 5000 луѓе. Маршот на живите во Битола беше поддржан од страна на Амбасадорот на државата Израел Н.Е. Дан Ориан и Генералниот директор на Интернационалниот Марш на живите од Израел г-динот Ахарон Тамир, а заедно со него маршираа и Претседателот на собранието Талат Џафери, Министерот за култура во Р.М. Роберт Алаџозовски, градоначалничката на Битола Наташа Петровска, голем број на домашни и странски делегации, дипломати, Битолчани и членови на Еврејската заедница во Р. Македонија.

Исто така, во Битола за првпат беше организиран и „Биталон“ – Хакатон на кој земаа учество над 50-тина млади луѓе, чија цел беше создавање на интернет платформа, со голем број на информации поврзани за живот на Евреите во Битола во предвоениот, воениот и повоениот период. Настаните во Битола беа проследени и со официјално отварање на „Ерусалимскиот пат“ на Меморијалниот парк на Битолските

Еврејски гробишта. Во Битола имаше над 300-тина посетители од Израел, специјално дојдени за настаните во овој значаен град за Еврејската историја, голем број на Монастирли, луѓе од втората и третата генерација по холокаустот, чии корени се директно поврзани со Битола и Македонија. Во Музејот на градот Битола беше отворена и изложбата „Надвор од должноста“, посветена на дипломатите кои се прогласени за Праведници меѓу народите, а истата беше отворена од претставничката на Јад Вашем г-ѓа Рејчел Бад Каплан, директор на интернационалната школа за холокауст при Јад Вашем. По завршувањето на настаните во Битола и Штип, сите гости заминаа за Скопје, каде што во Македонската филхармонија беше одржан комеморативен концерт, а свои излагања имаа Претседателот на Р. М. Ѓорѓе Иванов, Заменик министерот за одбрана Рабин Ели Бен Дахан, Рабин Ендру Бејкер од Американскиот Еврејски Конгрес и Претседателот на Еврејската заедница во Р. М. Берта Романо – Николик.

На 12-ти Март настаните започнаа пред Музејот на град Скопје од каде што започна и Маршот на живите на чело со Премиерот на Р.Македонија г-динот Зоран Заев заедно со Израелската делегација, членовите на Еврејската заедница, голем број на странски дипломати и владини преставници, Скопјани и добронамерници, луѓе кои ја испратија пораката дека Евреите од Македонија никогаш нема да бидат заборавени и дека тоа што се случило на 11 Март 1943 година никогаш повеќе нема да се повтори. Потоа сите делегати и гости пристапија кон полагање на свежо цвеќе на споменикот на жртвите на холокаустот во фабриката за тутун „Монопол“, при што за прв пат беше присутен и положи цвеќе и Премиерот на Р. Бугарија Бојко Борисов. Премиерот на Бугарија се обрати кон присутните и го изрази своето жалење и тага кон жртвите на холокаустот, но за жал долгоочекуваното извикување не се случи, така што ќе остане да чекаме подобри времиња, во надеж дека тоа еден ден и ќе се случи.

Активностите продолжија и во Парламентот на Р. Македонија каде што и официјално беше изгласана и потпишана Декларација од страна на Претседателот на Собранието г-динот

Талат Џафери, со која во Македонија остро се забранува негирање на холокаустот и ширење на антисемитизмот. Гостите имаа можност да го проследат настанот директно во Собранието на Р.М., по кој следеше и пригоден коктел. По потпишувањето на Декларацијата, сите гости и делегации имаа можност да ја погледнат и постојаната поставка во Меморијалниот центар на холокаустот на Евреите од Македонија, која што ќе биде отворена официјално во текот на следниот период.

SAŽETAK

Swake godine se diljem Makedonije održavaju komemorativne manifestacije kojim se obilježava 11. mart. Naime toga su dana 1945. godine bugarski fašisti nasilno iz njihovih domova odveli 7144 makedonskih Jevreja i zatvorili ih i sabirni logor „Monopol“. Nekoliko dana kasnije sve ove nesretne žene, muškarce, djecu i starce predali Nijemcima, koji su ih zatim u stočnim vagonima prebacili u Treblinku gdje su mučki ubijeni.

Manifestacije su počele u Bitoli Maršem živih na kojem su pored velikog broja stranih i domaćih delegacija te preko 5.000 učesnika i članova Jevrejske zajednice marširali i ambasador države Izrael g. Dan Orijan, generalni direktor Internacionalnog marša živih iz Izraela g. Aharon Tamir, predsjednik Sobraanja Makedonije g. Talat Đaferi, ministar kulture g. Robert Agalozovski i gđa Nataša Petrovska, gradonačelnica Bitole.

Vrhunac ovih događanja bilo je usvajanje i potpisivanje Deklaracije o zabrani negiranja Holokausta i širenja antisemitizma u parlamentu Makedonije.

A kod nas ovako ... RAZGLEDNICE IZ MOSTARA - MART 2018.

Za Jevrejski glas snimio V.A

Ivanu Hrkašu bilo je četrnaest kada je 1992. iz Sarajeva došao u Izrael. Završio je, kao učenik generacije, Seligsberg gimnaziju u Jeruzalemu, i upisao Bezalel, slavnu akademiju za umjetnost i dizajn, najstariju visokoškolsku ustanovu u zemlji, trideset i dvije godine stariju od države Izrael, čija je povijest, ona velika i ona mala, ljudska i svakodnevna, u svakom pogledu impresivna i inspirativna. Ali umjesto da započne studije, Ivan Hrkaš vraća se u Sarajevo, i upisuje grafički dizajn na tamošnjoj Akademiji likovnih umjetnosti, čija povijest sasvim sigurno jest svedenija, kraća i siromašnija, za sve osim za onog tko bi je s darom i maštom znao ispričati. Tu je, u zgradi koja je nekad bila evangelički hram, Hrkaš nakon studija magistrirao fotografiju, avanzirao u asistenta profesoru Mehmedu Akšamiji, pa u docenta na predmetu Fotografija. U životopis mu je ubilježeno da je gostujući profesor na Visokoj školi za dizajn, u Ljubljani, te da se u posljednje vrijeme bavi sociološkom fotografijom.

A škenaska sinagoga u Sarajevu sagrađena je prema projektu Karla Paržika, godine 1902. Zamišljena u pseudomaurskom stilu, preko kojeg su habsburški činovnici tragično često imaginirali Bosnu, bila je namijenjena došljačkoj, kuferaskoj jevrejskoj zajednici, koja je od lokalnih Sefarda često dočekivana s podozrenjem. Desetak godina kasnije je, po mnogo ambicioznijem projektu Rudolfa Lubynskog, započela gradnja novog, prema prvotnoj zamisli zajedničkog hrama, koji će izrasti u arhitektonsko remek-djelo - danas, na žalost, uništeno i sakriveno - i u metaforu tragične sudbine bosanskih i sarajevskih Sefarda. Nakon što je između 1941. i 1945. u ustaškoj varijanti Holokausta gotovo sasvim uništena zajednica sarajevskih Jevreja (spasili su se, uglavnom, samo oni koji su pobjegli u partizane ili u talijansku okupacijsku zonu), preživjeli su Templ, kako se uobičajilo nazivati novi hram, darovali "voljenom gradu", da ga pretvori u koncertnu dvoranu i u mjesto sjećanja, a ostaci ostataka zajednice preseljeni su u Aškenasku sinagogu. Tako su, kao u nekoj crnoj šali, Sefardi, kojih je, naravno, bilo najviše među preživjelima, završili u hramu onih od kojih su podozrijevali, premda su sa njima dijelili i vjeru i sudbinu.

U toj je sinagogi začeta moderna Jevrejska opština - koju ćemo i u ovoj priči tim imenom zvati, sve insistirajući na riječi opština - iz poštovanja prema načinu govora njezina članstva - tu se u sljedeća četiri desetljeća, sve do 1992, odvijao život sarajevske jevrejske zajednice, koji je, kako to već biva kod židovskih manjina na Balkanu, ali i u većem

Ivan Hrkaš ili čovjek mora uvijek imati interes za ono nešto

Objavljeno u: JUTARNJI LIST
AUTOR: **Miljenko Jergović**

dijelu istočne Europe, obuhvaćao i vjersku i sekularnu komponentu, i židovstvo kao religiju, i židovstvo kao identitet i sudbinu.

Početak rata tu je otvorena i javna kuhinja, koja je, manjim dijelom, bila namijenjena preostalim pripadnicima zajednice koji su odbili da u konvojima napuste grad pod opsadom, nego su ostali tu gdje jesu, da kao svoji na svome dočekuju sudbinu, a većim je dijelom bila izraz brige za grad i za sugrađane. Otpočetak je, naime, tu mogao doći i ručati tko god je bio voljan, gladan i dobronamjeran. Nakon što je rat završio, javna je kuhinja preživjela, opstajući sve do danas, kao jedna mala, neizgovorljiva i marginalna tradicija, proizašla iz same srži jedne velike, iščezavajuće tradicije.

Ivan Hrkaš je, po povratku u rodni grad, često ručao u javnoj kuhinji Jevrejske opštine. Bivao je tu među ljudima, gledao ih i slušao, upijao atmosferu mjesta. I onda mu je kolovoza 2014. na um palo da bi to trebalo fotografirati. Četiri je mjeseca u vrijeme ručka bilježio prostor i ljude, fotografskim objektivom objektivirao sliku, u nastojanju da zabilježi njezinu subjektivnu suštinu, ono što je čovjeku jasno dok god je neizgovoreno, a izmiče se čim ga se pokuša obuhvatiti riječima. Načinio je niz grafički i likovno savršeno organiziranih crno-bijelih slika, na kojima je svijet u stanju i redu petrarkističkog soneta, a da se istovremeno vidi i osjeti duh i dah prostora, da se osjete ljudi u koreografiji njihove svakodnevice.

Obično ih vidimo s leđa, sa strane, iz zadnjeg profila, i češće se na Hrkaševim slikama vidi čovjekovo uho nego oko, nema tu mimike, nema izraza lica, niti je u personae na slici upisana njihova intimna povijest, samo trenutak, ovaj sad, i ovo bivanje tu. I

povijest mjesta, višestruka metaforika javne kuhinje u Jevrejskoj opštini, koja se i sama pretvorila u metaforu, u fragmentima lica koja tu bivaju. Zagledate li se, tražeći tko je među njima Jevrej, a tko nije, nećete vidjeti ništa. I svako dalje gledanje bit će krivo.

Ove je slike Hrkaš izlagao na više izložbi. Posljednja otvorena je na Širokom brijegu, u Franjevačkoj galeriji, početkom studenog. Ali, možda je od tih izložbi važnija knjiga "Bamitbah" (na hebrejskom: u kuhinji), što ju je 2017. tiskao sarajevski Kult B. Osim što je u knjizi Hrkaš svoje slike mogao predstavljati u njihovim idealnim formatima - ima ih koje su u formatu malo veće razglednice, ima ih, po sredini bijele stranice, u širini jedva raširenog kažiprsta i srednjaka - tu su i povremeni glasovi, zabilježeni fragmenti razgovora, zapisani usred puste bjeline.

Kaže: "Čovjek mora uvijek imati interes za ono nešto." I pošto je knjiga trojezična, to biva prevedeno na hebrejski i engleski. Kako je na hebrejskom ne znam, ali je na engleskom tako da između bosanskog govornika i engleskog prijemnika zijeve vasiona: "One should always strive for that something." I neka je tako, dobro što je tako. Poezija je ono što nestane u prijevodu. Ali ne samo poezija, nego i ono o čemu govori ova nevjerojatna knjiga, puna ljeposti i tuge.

Ili ovaj dijalog. "Jebo ih grašak u supi!", kaže jedan. "To je proljetna!", odgovara mu drugi. Ili ovo: "Ona ne zatvara usta u autobusu dok ne zadrijema, jelde...?" Ili ovo remek-djelce, što ga u uhu imam, premda ga nisam čuo: →

- Cile može li malo vode, one malo dehidrirane? Mogla sam i sama uzeti!

- Ma što, ja sam tu za te stvari. Samo mokra ti je voda, nisam uspio da je osušim.

A Cile, gledam ga na slici, i ne mogu da prestanem gledati, kuhar je tu od samih početaka javne kuhinje u Jevrejskoj opštini. Starac, čudesnog lika, proćelav, duge i rijetke sijede kose, s donkihотовskim, avanturističkim brkovima i bradom... Ako nisam sumasišavši, a sva je prilika da nisam, to je onaj čovjek, je li se zvao **Jozef Abinun**, Cile i Cicko, koji je u jednom malenom suterenu, u Ulici Mile Vujevića, na Mejtašu, malo pred rat otvorio fast food u čijem je znaku bio crni mačak. Nazvao ga je Lucifer, nalazio mi se u prvom susjedstvu, sto i kusur koraka od Sepetarevca, baš preko puta kuće u kojoj su jednom davno stanovali **Zehrina Nađa** i njezin **Šerif**, i tu sam, u Luciferu, proveo neke od ljepših predratnih popodneva, slušajući gazdu i njegove ljude. Na jeziku mi je, evo, i sad okus Lucifera... Jelo se tu nezaboravno, a tjeskoba pred nailazećim ništavilom bila je strašna.

Toliko sam se puta u posljednjih dvadesetak godina sjetio Lucifera i Luciferovog gazde, pa sam mislio što li je, Bože, s tim čovjekom bilo, i daleko bi me takva misao u mašti odvela. A on je, eto, sva je prilika, stolovao tu, odmah s druge strane Miljacke, u javnoj kuhinji Jevrejske opštine. I u ovih skoro već trideset godina što nas razdvajaju od naših prijeratnih stomaka kao da nije ostario ni dana...

Knjiga "Bamitbah" nije tek knjiga, ona je artefakt, jedinstvena umjetnina, reproducirana u petsto primjeraka. Dizajn i prijelom, što se u ovom slučaju mora neizostavno napomenuti, djelo su **Katarine Popović** i **Aleksandre Nine Knežević**, a po "Batimbah" mora se ići u Sarajevo, ili nekoga tko ide tamo zamoliti da donese. Koliko košta? Puno manje nego što bi trebala i mogla koštati, puno manje nego što ustvari vrijedi. "Bamitbah" je kao **Ivo Andrić** drugim sredstvima. I nije to još jedno pretjerivanje za kraj, niti je egzaltacija požudnog gledača i čitača. Tako jest, i tako je sudbina htjela. Pa ako bi netko pitao što to bi Ivanu Hrkašu da okrene leđa velikoj i magičnoj povijesti Bezalela, moglo bi mu se sad reći da je učinio to da bi sreo i fotografirao **Cileta**, kuhara javne kuhinje Jevrejske opštine u Sarajevu, bivšeg gazdu Lucifera, koji je svoje goste plašio i odgonio slikom crnoga mačka. I bio bi to više nego dovoljan razlog.

Riječ „taglit“ znači istraživati na hebrejskom jeziku. Kao što i sama riječ kaže, to je otkrivanje Izraela, ljudi, otkrivanje sopstvenog identiteta i tradicije.

Taglit nudi svakom mladom Jevreju i Jevrejki između 18 i 26 godina da posjeti Izrael besplatno. Putovanje u trajanju od 10 dana je edukativno, a jedan od ciljeva ovog programa je osnaživanje veza između mladih Jevreja iz dijaspore i Izraelaca.

Bosna i Hercegovina, pored još osam država iz centralno-istočne Evrope pripada istoj internacionalnoj grupi.

Ukoliko želiš da posjetiš Tel Aviv, Jerusalem, Haifu, Golan, Masadu, Negev pustinju, Mrtvo more i još mnogo toga, zajedno sa ljudima iz cijelog svijeta, potrebno je da imaš između 18 i 26 godina, da znaš engleski jezik, da imaš jevrejsko porijeklo koje možeš da dokažeš, da nisi bio/bila u Izraelu duže od 4 mjeseca ili nisi učestvovao/la u nekom edukativnom programu u Izraelu nakon navršene 18. godine.

Registracija se otvara dva puta godišnje, te imaš priliku da izabereš da li želiš biti dio zimske ili ljetne smjene.

Prijave za ovogodišnju ljetnu smjenu su već otvorene i traju do 30.4., a putovanje je od 13. do 23.08.

DEVEDESET GODINA JEVREJSKOG GLASA

13. januara 1928. ili 20. teveta 5688. godine u Sarajevu je izašao na osam stranica prvi broj Jevrejskog glasa. Pokrenuo ga je Žiga Bauer vlasnik i urednik Narodne židovske svijesti. Novo je glasilo trebalo u interesu jevrejske zajednice okupiti intelektualne i književne snage kako bi se prevazišla dugogodišnja trvenja između grupa formiranih oko Jevrejskog života sa jedne i Narodne židovske svijesti sa druge strane.

TAGLIT - ISKUSTVO ZA PAMĆENJE

BUDI I TI DIO TAGLITA!

Za više informacija pišite na e-mail: blanka.nicevic@gmail.com – koordinatorica Taglita za Bosnu i Hercegovinu

ISKUSTVO ONIH KOJI SU BILI:

„Taglit je putovanje kroz povijest. Moji rođaci, Leon i Rafael Montiljo i ja, Darinka Klarić imali smo

tu čast da budemo dio zimskog Taglita 2018. Put je započeo od Budimpešte i upoznavanja ekipe. Od prehladne "Pešte" do veoma ugodnog Tel Aviva. Na aerodromu nas je dočekaio veliki plakat sa natpisom „Taglit tim“, i naš vodič Joni Sanderovich. Joni je definitivno najsimpatičniji vodič kojeg sam dosad upoznala. Posjetili smo Izrael i zaista uživali u svakom danu provedenom tamo.

Svakome bih preporučila ovo putovanje, toliko toga novog vidite, od upoznavanja ljudi do kultura, bez ikakvih ograničenja, a za jako male pare. Zaista se zahvaljujem... **Darinka Klarić, JO Mostar**

Tematski gledano na stranicama novog tjednika čitaoci su mogli pronaći napise o djelovanju jevrejskih organizacija u Bosni i Hercegovini i Sarajevu kao i zanimljive informacije o aktivnostima Jevreja i njihovih asocijacija u okruženju, Evropi, i svijetu. Politika, ekonomija obrazovanje, kultura sadržaji su koji su našli mjesto na stranicama Jevrejskog glasa uz vijesti o cionističkom pokretu i dešavanjima u Palestini.

Jevrejski je glas odigrao značajnu ulogu u prevazilaženju nesporazuma između sarajevskih Sefarda i Aškenaza dok je istovremeno informirao svoju čitalačku publiku i o događajima u drugim vjerskim zajednicama, pa tako već u prvom broju nalazimo tekst o izlasku prvog broja Gajreta.

Jevrejski glas prestao je izlaziti 1941. godine da bi se kao glasilo Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine ponovo pojavio 1. marta 1999. Osnovna intencija redakcije i uredništva koji sada stvaraju vaš i naš list jeste da stalno proširuje dopisničku mrežu sa naglaskom na države u kojima živi i radi veći broj naših članova koji su morali napustiti Bosnu i Hercegovinu posebno nakon ratnih sukoba 1992. - 1995. kao i jevrejske zajednice u državama nastalim raspadom Jugoslavije. **Pavle Kaunitz**

Sestre Berta i Marija Bergman, pionirke ženskog obrazovanja u BiH: bez ulice, bez spomena

Jednoga dana kada se konačno promijene sporna imena pojedinih ulica, možda se neko usudi spomenuti sestre Bergman. Možda se na Ulicu Alekse Šantića, po kojem je nekada njihova škola nosila ime, bude nadovezivala ulica nazvana po njima, a ne po čovjeku koji ih je slao u logore, odnosno u smrt

Godine 1905. u mostarsku Veliku gimnaziju (danas Gimnazija Mostar) po prvi put su upisane djevojčice. Bile su to Berta (1892-1945) i Marija Bergman (Marie Bergmann; 1894-1987). Trebalo je proći pet godina do slijedećeg upisa djevojčica u mostarsku gimnaziju, a tek je 1913. prvi razred završila djevojčica rodom iz Mostara.

Pionirsko mjesto u povijesti mostarskog, ali i bosanskohercegovačkog obrazovanja, Marija i Berta Bergman duguju roditeljima. Rođene su u okolini Sarajeva (Berta u Blažuju, a Marija u Hadžićima) kao kćerke željezničkog činovnika Josipa Bergmana (Joseph Bergmann), u aškenaskoj jevrejskoj porodici porijeklom iz Beča. Iako skromnih primanja, Berta i Marija imale su majku koja je za svoje četiri kćeri odlučila izboriti ženama nedokučivo u tadašnjoj Bosni i Hercegovini: visoko obrazovanje. To je iziskivalo pohađanje gimnazije, te je Marija 1905. upisana u drugi, a Berta u treći razred tada osmogodišnje Velike gimnazije u Mostaru. Tu su, pored obaveznih predmeta, sestre Bergman mogle pohađati i jevrejsku vjeronauku. Hrvatski dnevni list *Narodna obrana* je sredinom februara 1912. posvetio članak “prvom ženskom maturantu u Bosni”, izvještavajući da je u Mostaru Berta Bergman položila ispit zrelosti. Marija je gimnaziju završila u Sarajevu.

Sestre Bergman su obrazovanje nastavile u Beču, gdje je Marija, završivši studij slavistike i germanistike, 1916. odbranila doktorsku disertaciju, a Berta 1918. postala doktor medicine. Treća sestra postala je farmaceutkinja, a najmlađa inženjerka hemije. Vrativši se u Bosnu i Hercegovinu kao prva doktorica

nauka, Marija Bergman je u međuratnom periodu predavala “narodni jezik” u gimnazijama Mostara, Cetinja i Sarajeva. Udala se za građevinskog inženjera Emila Kona i s njim osnovala porodicu u Sarajevu. Berta Bergman je za to vrijeme djelovala u više mjesta Bosne i Hercegovine kao pedijatrica, uključujući Banju Luku. Po davanju otkaza u tamošnjoj Gradskoj bolnici dobila je novčanu nagradu zbog “velikog požrtvovanja i izlaganja vlastitog života neposrednim opasnostima”. Uoči Drugog svjetskog rata radila je kao upravnica Školske poliklinike u Mostaru, na mjestu današnjeg (ostatka) hotela Ruža.

Usponom Nacističke partije u Njemačkoj tridesetih godina dolazi i do jačanja antisemitizma u Jugoslaviji. Marija Kon se već kao prosvjetna radnica u Sarajevu borila protiv protoustaških stavova pojedinih učenica. Život Jevreja je ipak tekao normalno do oktobra 1940. godine, kada vlada ograničava prava jevrejske djece na srednje i više obrazovanje. Kon je tada s brojnim sarajevskim profesorima osnovala poseban prvi razred gimnazije kako bi se Jevrejima omogućilo daljnje školovanje.

Položaj Jevreja se drastično pogoršao okupacijom Jugoslavije u aprilu 1941. Kon je otpuštena iz službe, a zatim zatvorena u koncentracioni logor Rab. Berta je stupila u pokret otpora iste godine, te je opskrbijevala partizanske borce sanitetskim materijalom, liječila ih i davala časove prve pomoći. Nakon oslobođenja logora 1943. Kon se domogla partizanske teritorije i postala direktorica gimnazije u Glini. Njena djeca su se pridružila partizanima; sin Mihael je poginuo u

Dvoru na Uni, a kćerka Mirjana (kasnije Papo) je zarobljena na Igmanu i odvedena u koncentracioni logor Ravensbrück. Dr. Bergman je tokom rata dva puta hapšena, da bi 15. januara 1945. (Marijin rođendan) bila odvedena u koncentracioni logor Jasenovac i ubijena.

Marija Kon i njena kćerka, kasnije sutkinja i profesorica porodičnog prava, bile su među petinom sarajevskih Jevreja koji su preživjeli holokaust. Kon je nastavila prosvjetnu karijeru u Mostaru i Sarajevu, a 1950. pozvana je da učestvuje u stvaranju Katedre za njemački jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Bavila se njemačkom književnošću od 17. do 20. stoljeća, a posebno prevodilačkim radom, te je prva vodila Odsjek za germanistiku i anglistiku. Penzionisala se 1968. godine, ali je nastavila voditi brigu o radu Odsjeka, koji je 1984. organizirao proslavu “izuzetnog jubileja”, njenog 90. rođendana. Umrla je u Sarajevu 9. augusta 1987. godine.

Ni riječi o dr. Berti Bergman i prof. dr. Mariji Kon nisam čuo ni pročitao u Gimnaziji Mostar, školi u čije sam prostorije ušao 103 godine nakon njenih prvih učenica. Danas je to škola na čijem je čelu žena, škola u kojoj žene čine preko dvije

trećine administrativnog, tehničkog i nastavnog osoblja i đачkog tijela. Svim prirodnim naukama podučavaju isključivo žene, a ja sam je ipak završio ne znajući da je baš iz te škole ravno 100 godina ranije izašao “**prvi ženski maturant u Bosni**”, mostarska “legendarna doktorica” Berta Bergman. **Ni prva žena s doktoratom u Bosni i Hercegovini**, pionirka bosanskohercegovačke germanistike, nije bila vrijedna spomena u školi koju je pohađala i u kojoj je radila, a u kojoj danas isključivo žene predaju svih sedam zastupljenih jezika (uključujući dva koja je Kon predavala kao “narodni”).

Za dojučerašnje nepoznavanje lika i djela sestara Bergman ne krivim nijednog od svojih profesora i profesorica. Među njima je bilo i onih koje mogu kriviti samo za to što me marginalizacija žena uopće interesuje. Ideologija koja vlada Mostarom nezamisliva je bez te marginalizacije. Svega dvije ulice u Mostaru nazvane su po ženama, ali budući da se radi o ulicama Kraljice Katarine i Kraljice Jelene, jasno je da se na umu imalo propagiranje nacionalne mitologije, a ne ukazivanje na postignuća žena ni odavanje počasti zaslužnim Mostarkama. Jednoga dana kada se konačno promijene sporna imena pojedinih ulica, možda se neko usudi spomenuti sestre Bergman. Možda se na Ulicu Alekse Šantića, po kojem je nekada njihova škola nosila ime, bude nadovezivala ulica nazvana po njima, a ne po čovjeku koji ih je slao u logore, odnosno u smrt. Možda.

(Amsal Mešić, Prometej.ba)
Preneseno: **PROMETEJ.BA**

מורקו 5778.

Kao i svake godine Purimsko je sijelo u našoj zajednici poseban događaj i prilika za okupljanje naših članova i njihovih prijatelja te gostiju sa strane koji su se tog dana zatekli u Sarajevu. Ujedno, Purimsko sijelo je prilika da se ljudi malo opuste, porazgovaraju, pogledaju defile maskiranih učesnika, zaplešu.

No, ove godine je događaj o kojemu govorimo ipak bio nešto drugačiji. Po prvi put su uz vrijedne članice ženske sekcije „Bohoreta“ u pripremama (tradicionalne slane i slatke poslastice) i realizaciji sijela aktivno učestvovala i naše omladinke Andrea, Anja, Blanka, Hannah, Iris i Tea. I dok je Hannah izradila vrlo atraktivan pozivni plakat, ostale mlade članice Jevrejske opštine Sarajevo preuzele su dio posla oko podjele pripremljenih delicija i brigu oko najmlađih članova i njihovih maski.

Na sijelu, kao i svake godine uostalom, najviše pažnje ali i aplauza okupljenih privukao je mali prigodni program i mimohod maskiranih mališana koji je pripremila Mala škola pod rukovodstvom Jasminke Kalauzović i Slađane Sarit Ninković-Lekanić uz svesrdnu pomoć Lamije Hadžić i Ive Kaunitza, te muzički nastup porodice Martinčević-Kolonomos.

ZLATA NIKOLIĆ

PRINOVE

Jasna i Vedran Azabagić iz Tuzle dobili su sina Aleka!
ČESTITAMO!

Imamo prinovu i u Zenici. Lidija Zubčević i Goran Jurić dobili su 02. Januara ove godine malu LORENU.
ČESTITAMO!

פרישות 5778.

Španske sinagoge: POSLJEDNJI TRAGOVI SEFARDA

Uprkos važnosti jevrejske zajednice u historiji Španije, trenutno je samo pet sinagoga koje su opstale nakon dekreta o protjerivanju iz 1492. godine. Tako barem tvrdi španska naučna zajednica koja ih je priznala.

Do trenutka progona, Jevreji su razvijali prosperitetne zajednice u većini španskih gradova. Zajednice Avila, Burgos, Cordoba, Granada, Jaén, León, Málaga, Segovia, Sevilja, Soria, Toledo, Tudela, Vitoria i Calahorra samo su neke od njih. U provinciji Aragona, Zaragoze, Gerone, Barcelone, Taragone, Valensije i Palma de Majorke nalazile su se najistaknutije. Zanimljivo je da su neka područja, kao što su Lucena, Hervás, Ribadavia, Ocaña i Guadalajara, uglavnom bila naseljena Jevrejima. Zapravo, u Luceni su stoljećima isključivo živjeli Jevreji. Osnova srednjovjekovne Španije formirana je na multikulturalnom društvu. Kako u katoličkim dijelovima, tako i u muslimanskim, postojao je suživot tri religije: katoličanstvo, islam i judaizam. Sve tri religije su dijelile zajedničku baštinu i stvarale iste umjetničke tradicije. Nakon progona Jevreja iz Španije 1492. godine, ova bogata baština je zaboravljena.

Poznate sinagoge u Španiji

Nakon dosta godina zanemarivanja, jevrejska baština na teritoriji Španije ponovo se otkriva i srednjovjekovne sinagoge se restauriraju. Većina srednjovjekovnih kvartova, jevrejskih spomenika i sinagoga je razorena i na njihovim mjestima su sagrađene crkve i katedrale. Te su bile među najsretnijim jer su druge pretvorene u štale, garaže ili trgovine. Međutim, jevrejska historija Španije ima poseban šarm. Danas se može posjetiti nekoliko srednjovjekovnih sinagoga od kojih su mnoge obnovljene i dovedene u prvobitno (izvorno) stanje.

Sinagoga del Tránsito, Toledo

Bez sumnje, to je najvažnija građevina ove vrste koja je sačuvana u Španiji. Sagrađena je 1357. godine zahvaljujući posredovanju rabina Samuela Ha-Levija, važne ličnosti kastiljske Jevrejske zajednice i ličnog savjetnikakraljaPedraIodKastilje. Kraljevsko pokroviteljstvo i uticaj je vidljiv u raskoši zgrade i njenim ukrasima jer pored uobičajenih geometrijskih i epigrafskih motiva vidljivi su i heraldički štitovi i grbovi Toledskog kraljevstva-Kastiljske krune. Velika centralna dvorana jedno je od najistaknutijih djela mudejar

arhitekture, isključivo španske umjetnosti koja kombinuje islamsku umjetničku tradiciju s različitim evropskim srednjovjekovnim strujama. U tom smislu vrijedi spomenuti impresivan drveni strop, autentičan umjetnički rad koji naglašava stručnost i posvećenost tadašnjih umjetnika Toleda.

SINAGOGA DEL TRÁNSITO, TOLEDO

Drugi temeljni element građevine je aron kodeš koji čuva svitke Tore. Ukrasi zida su impresivni i ovo je zasigurno jedan od najboljih gipsanih radova u tadašnjoj Španiji. Uticaj ovakvog stila gradnje može se pronaći i na udaljenim mjestima kao što su Kanari ili Južna Amerika. Sinagoga je danas i sjedište sefardskog muzeja koji prati prisutnost jevrejske zajednice u Španiji i njenoj dijaspori nakon protjerivanja.

Santa María La Blanca, Toledo

Iako jedna od unutrašnjih greda označava 1180. godinu, trenutna zgrada je nešto novija. Vatra je uništila izvorni hram koji je ponovo izgrađen u 13. stoljeću. Jedna od karakteristika sinagoge Santa María la Blanca je jednostavnost i ljepota njenog enterijera. Molitvena soba ima pet prostorija međusobno odvojenih lukovima izgrađenim od cigle sa bijelom štukaturom. Još jedan od najistaknutijih elemenata ove konstrukcije je geometrijsko ukrašavanje gipsanih stubova sa simboličnim biljkama i šišarkama. Kao posebna značajka, hram nema galeriju za žene. Pretvorba sinagoge u crkvu olakšala je očuvanje spomenika, ali je također izazvala brojne promjene u svojoj unutrašnjoj i vanjskoj strukturi. Najznačajnija je totalna reformacija i rekonstrukcija aron kodeša.

SANTA MARÍA LA BLANCA, TOLEDO

La sinagoga de Córdoba

Prema temeljnom natpisu sačuvanom unutar sinagoge, sagrađena je 1315. godine od strane Isaka Moheba. Građena je u arapskom stilu iako je grad u to vrijeme uveliko bio pod katoličkim uticajem. Ovaj mali dragulj smješten je u srcu jevrejskog kvarta

LA SINAGOGA DE CÓRDOBA

Kordobe. Sinagoga je vrlo posebna, ne samo zbog svoje veličine ili spektakularne prirode njene konstrukcije, već zbog onoga što govore njeni zidovi. Jedna od karakteristika hrama je količina i kvalitet njegovih natpisa. Većina su citati iz svetih spisa, ali posebno se ističe veličanstveni gipsani rad koji uključuje stihove iz Pjesme nad pjesmama. Iz očitih razloga, uticaj islamske arhitekture na ovom je mjestu prisutniji nego u drugim španjolskim sinagogama. Ovo je jedna od rijetkih sinagoga koja je sačuvana. Upotreba objekta kao bolničko središte bilo je ono što ju je spasilo od sigurnog rušenja i spaljivanja.

Sinagoga del Corpus Christi (Sinagoga Mayor), Segovia

Vjeruje se da je izgrađena početkom 13. stoljeća u mudejar stilu i vrlo je slična Sinagogi Santa María la Blanca u Toledo, iako prva dokumentarna vijest o njenom postojanju datira tek od 1373. godine. Stara sinagoga Mayor spašena je od nestajanja zahvaljujući činjenici da je pretvorena u crkvu. Međutim, gipsarska djela unutrašnjosti sinagoge i mudejar drveni strop poznati su jedino po slikama iz 19. stoljeća, budući da je zgrada praktički uništena u požaru 1899. Poznato je da je funkcionisala kao hebrejski hram i kao takav se navodi sve do konfiskacije 1410. godine. Devet godina kasnije, već je bila pod uticajem kršćanstva, nazivajući se "Novom crkvom", a od 1421. godine poznata je pod nazivom Corpus Christi. Stara sinagoga Mayor predana je biskupu Segovije Juanu Vázquezu, koji ju je 1421. godine sa svim svojim posjedima poklonio samostanu

Sinagoga del Agua, Úbeda

Sinagoga del Agua je zgrada smještena u povijesnom centru grada Úbeda (Jaén). Njena povezanost sa grupom preživjelih i sačuvanih srednjovjekovnih sinagoga je upitna. Otkrivena je 2010. godine kada je agencija za nekretnine kupila niz kuća kako bi ih opremila kao turističke apartmane i poslovne prostore. Prva otkrića pojavila su se prilikom rušenja unutrašnjih zidova kad su se pojavili drevni lukovi i zakovane daske. Najzanimljivi detalji bili su u podrumu gdje je pronađen bazen iskopan u stijeni u koji se pristupa pomoću sedam stepenika. Ovaj mali bazen se punio izvorskom vodom kroz poroznu stijenu. Orijentisan je na takav način da se tokom ljetnog perioda svjetlost koja ulazi iz otvora na vanjskim zidovima kuće spušta niz stepenike i osvjetljava vodu. Taj je element identificiran kao mikva ili kupka u kojoj Jevreji obavljaju svoje obrede pročišćavanja. Tokom rekonstrukcije susjednih kuća otkrivene su velike prostorije podijeljene lukovima i onim što izgleda kao galerija za žene, na različitim visinama objekta. Ipak, neki tvrde da je prerano potvrditi da je u pitanju sinagoga. Ostali stručnjaci, uključujući istaknute članove Jevrejske zajednice koji žive u Španiji, uvjeravaju da skup ovih elemenata ne može biti rezultat slučajnosti. Objekat je otvoren za posjetitelje 2010. godine.

MIKVA, SINAGOGA DEL AGUA

SINAGOGA DEL CORPUS CHRISTI (SINAGOGA MAYOR), SEGOVIA
Santa María de Párraces. Danas objekat pripada Redu sestara Santa Clare koje su odgovorne za njegovo otvaranje i održavanje.

Sinagoga de Ágreda, Soria

Objekat koji je sačuvan nalazi se u nekadašnjem jevrejskom kvartu. Građevina s polukružnom apsidom koja je služila kao crkva sagrađena je u 12. stoljeću na mjestu stare sinagoge. Građevina je u vlasništvu lokalne opštine, budući da su je katolički vladari nakon progona Jevreja dali vlastima Agrede. Po položaju i gradnji sinagoge, istoričari su odredili mjesto gdje se najvjerojatnije nalazio i jevrejski kvart. Podaci koji su do sada objavljeni potiču iz vizualnog pregleda i informacija koje su prenesene usmeno, obzirom da ne postoji pristup zvaničnim dokumentima koji bi omogućili sigurno lociranje kvarta i mogućih spomenika. Sinagoga je s vremenom imala različite funkcije: bila je crkva, kasnije je objekat služio kao škola, a danas je restoran pod nazivom "La sinagoga".

SINAGOGA DE ÁGREDA, SORIA

Sinagoga de Madrid

Nakon protjerivanja Jevreja 1492. godine, slijedio je dugi vremenski period tokom kojeg Jevreji nisu mogli živjeti u Španiji. Jevrejska zajednica u Madridu, od svog osnivanja 1917. godine, glavna je jevrejska institucija Autonomne zajednice Madrida. Doseljavanjem

SINAGOGA DE MADRID

sjevernoafričkih Sefarda u Španiju 1960-ih, u Madridu se javlja veliki interes i potreba za izgradnjom sinagoge. Prvi jevrejski hram izgrađen u Španiji nakon progona Jevreja otvoren je 1968. godine, uprkos nedostatku vjerske slobode (iako se ceremonije održavaju još od 1917. godine). Kralj Juan Carlos I i njegova supruga kraljica Sofia su 31. marta 1992. godine prisustvovali vjerskoj službi i svojim prisustvom uveličali ceremoniju obilježavanja 500 godina od dekreta iz Alhambre i progona Jevreja iz Španije. Sinagoga se nalazi u srcu Chamberi naselja, u ulici Balmes i nije jedina u Madridu. U glavnom gradu nalaze se još tri središta jevrejske kulture, manje veličine, smještene u Chamartínu, La Moraleja i Arturo Soria.

Sinagoga Mayor de Barcelona

Prisutnost Jevreja u Barceloni datira iz davnih vremena. Arhitektonske strukture gradnje i temelji zgrade otkrivaju rimsko doba, iako su prvi spisi iz šestog stoljeća. Velika sinagoga starog jevrejskog kvarta Barselone je najstarija sinagoga u Španiji. Sinagoga je prošla nekoliko renovacija, od kojih su neke bile važne kao ona iz 1267. godine kada je kralj Jakov I Aragonski odobrio proširenje njene visine, do tada ograničene prema zakonu koji je naređivao da nijedna sinagoga ne smije biti veća od najmanje crkve u gradu.

Tokom narednih stoljeća urađene su nove modifikacije zgrade, uključujući i izgradnju viših spratova koji su imali višestruke upotrebe, kao što su hemijska čistiona i skladište električnih materijala. Tek je 1996. godine, zahvaljujući istraživačkom radu istoričara Jaume Riera i Sansa, potvrđena tačna lokacija zgrade u kojoj se nalazila glavna sinagoga Barselone.

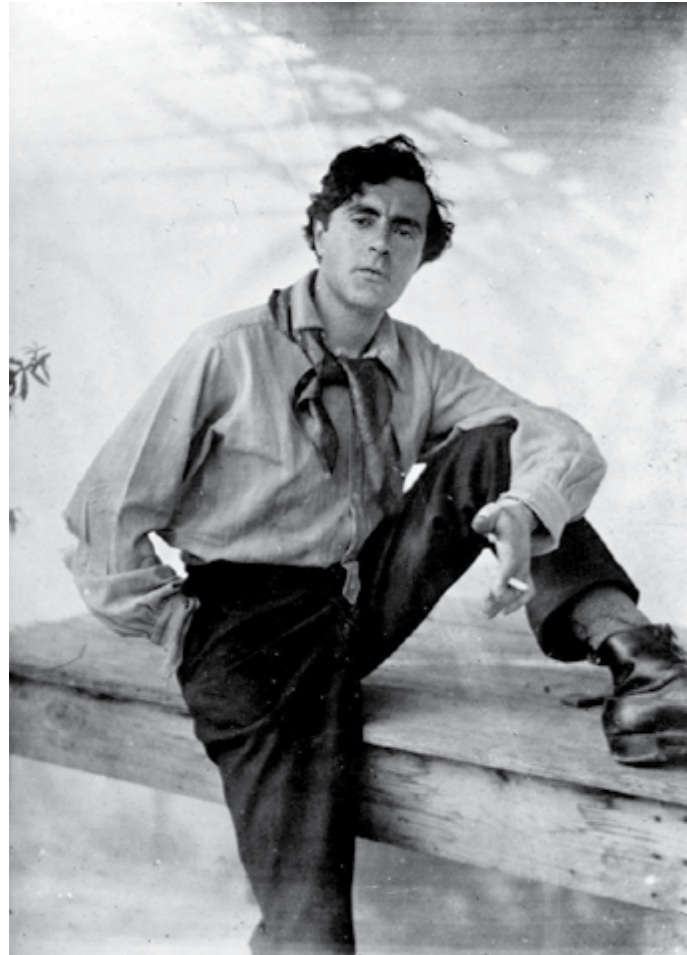
2002. godine sinagoga je obnovljena ali se ne koristi za svakodnevne molitve već služi kao muzej i prostor za svečanosti zajednice.

Pripremila: **Lea Maestro**

SINAGOGA MAYOR DE BARCELONA

MODÌ

“Jednim okom posmatramo svijet oko sebe. Onim drugim unutar sebe”

AMEDEO MODIGLIANI

Prošlo je gotovo cijelo stoljeće od januara 1920. godine, kada su se na sahrani Amedea Modiglianiana okupili svi oni koji su nešto značili u umjetničkom životu tadašnjeg Pariza. Slikari, skulptori, modeli, pjesnici... Prikupili su novac između sebe kako bi se sahrana uopšte mogla obaviti. Iako ga za njegova kratkog života mnogi nisu uzimali previše ozbiljno, u povorci koja se sporim koracima tada kretala ka pariškom groblju Père Lachaise rasla je spoznaja da je u povijesti umjetnosti rođena jedna nova zvijezda. Modì, nadimak po kome su ga oslovljavali prijatelji i koji u izgovoru priziva francuski

pridjev *maudit* (proklet), kao da mu je bio sudbinski određen. Gotovo istovremeno sa smrću počelo je rasti zanimanje za njegovu umjetnost, cijene njegovih slika višestruko se uvećavaju, dostižući vrtoglave cifre. Rađa se legenda o prokletom umjetniku, kontradiktornom i očaravajućem, geniju i prestupniku u isto vrijeme. Mnogi su ga poznavali i svako od njih ga je doživljavao i opisivao na različit način.

Ko je zaista bio Amedeo Modigliani? Genije neumjerenosti koji je izgorio u porocima Pariza od Montmartra do Montparnassa? Introvertni umjetnik, momak iz italijanske provincije u potrazi za umjetničkim identitetom u gradu svjetlosti, vječno nezadovoljan sobom i svojom umjetnošću? Čovjek koji je imao snage i hrabrosti da ostane vjeran svojim najintimnijim impulsima u okruženju u kome su se rađali novi umjetnički jezici i u kome su djelovala najznačajnija imena umjetnosti prošlog stoljeća?

Sve je počelo u jednoj jevrejskoj porodici u Italiji, u Livornu, centru Sefarda u Toscani. Stub porodice bila je majka Eugenija, francuska jevrejka iz porodice Garsin. Ona je bila jedini čvrsti oslonac za svoja četiri sina, dok je otac Flaminio prolazio kroz sopstvene krize vezane za uspone i padove u porodičnim poslovima. Najmlađi, Amedeo ili Dedo, kako su ga u kući zvali, još je odmalena bio slabog zdravlja i rano je obolio od tuberkuloze. Nježan i krhkog zdravlja, pokazuje zanimanje za poeziju, filozofiju i jevrejski misticizam. Majka je prva uočila i ohrabivala artistsku vokaciju svog delikatnog mezimca, dozvolivši mu da napusti gimnaziju i počne uzimati privatne časove iz slikarstva. Djed Isaac Garsin uvodi ga u literaturu : Dante, Nietzsche, Baudelaire, D'Annunzio...

Ali tek u Parizu avangardnih pokreta počinje da se formira i uobličava njegova umjetnička poetika, u početku pod snažnim utjecajem Toulouse Lautreca i Cézanna. U Pariz je došao 1906. godinu dana nakon skandala u Salone D'Automne i godinu dana prije Cézannove retrospektive - dva događaja koja su snažno obilježila razvoj moderne umjetnosti, a sasvim sigurno ostavili traga u duši mladića od 22 godine koji se obreo u velikom svijetu.

U početku je samo jedan od mnogih. Nema novca, ali posjeduje Slobodu, taj čarobni kapital. Slobodan je od ograničenja porodičnog konteksta, od svoje lične povijesti, znatiželjan i široko otvorenih očiju, prepun nadâ i velikih snova. Pohađa časove u privatnoj radionici italijanskog skulptora Filippa

Colarossia, počinje da vodi nemiran i neobuzdan život ispunjen alkoholom i uživanjem drogâ. Jedan mladi pariški ljekar, Paul Alexandre postaje njegov dobar duh i zaštitnik. Otkupljuje mu prve slike a nastoji pronaći i druge naručioce. Ohrabruje ga da počne izlagati te se prvi put pojavljuje u Salon d'Automne 1907. godine, a u martu slijedeće godine u Salon des Independents sa sedam radova među kojima je i poznata slika “Jevrejka”.

Amedeo Modigliani, “Jevrejka”, 1908. Godine
Ulje na platnu, 55 x 46 cm; Privatna zbirka

Atelje mu je na Montmartu, kasnije na Monparnassu, ali najveći dio vremena provodi u krčmi “Butte” gdje se vode žučne diskusije o literaturi, slikarstvu, novim idejama. Postaje dio živopisne grupe umjetnika prispjelih u Pariz sa najrazličitijih strana svijeta. Tu su Pablo Picasso, Moïse Kisling, André Derain, Léopold Survage, Chaim Soutine, Diego Rivera, pjesnici Max Jacob, André Salmon, Guillaume Apollinaire i kasnije, za vrijeme rata, Blaise Cendrars i Jean Cocteau. Na kraju, tu je i Constantin Brâncusi, veliki rumunski skulptor u čijem će ateljeu Modigliani provesti mnogo vremena i sa kojim će dijeliti svoju oduševljenost tzv. primitivnom umjetnošću, posebice afričkom skulpturom. Intenzivno se okreće skulptorskom radu tražeći idealnu ravnotežu između arhaičnih formi koje podsjećaju na plemensku umjetnost i modernog

izraza. Njegove stilizirane glave žena nastale u periodu od 1911. slave hipnotičku moć ženskog principa. Forma je pročišćena - jednostavnost i sinteza su postignuti. Izlaže ih na Salonu slijedeće godine, ali ni jednu ne uspijeva prodati.

Narušeno zdravlje i stalna besparica ubrzo ga prisiljavaju da se okani istraživanja skulptorskih formi - njegova tuberkulozna pluća nisu više u stanju udisati kamenu prašinu klesarskih radionica.

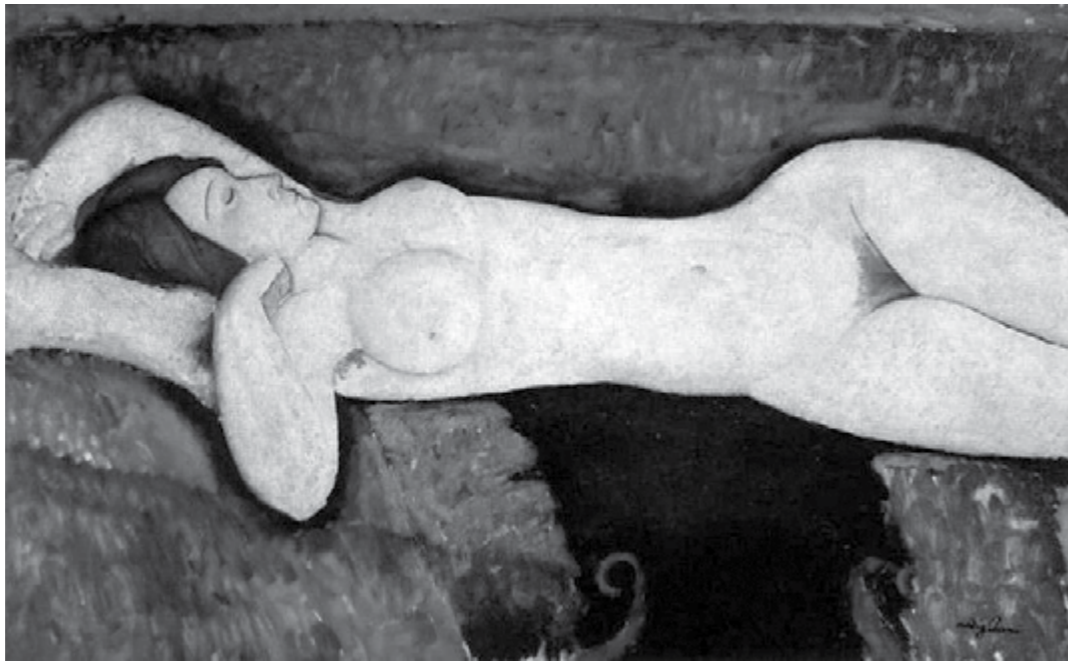
Počinje neumorno slikati. Portretira prijatelje, slučajne poznanike, prostitutke, modele i svoju tadašnju ljubav, englesku književnicu Beatrice Hastings sa kojom održava burnu vezu između 1914. i 1916. godine. Forme njegovih likova su izdužene, sinusoidne, prepune poezije i jakih boja. Ipak, ovim uprošćenim likovnim elementima uspijeva dotaći samu suštinu bića koje sjedi pred njim. “Onda kada upoznam tvoju dušu, moći ću naslikati tvoje oči”, znao je reći.

Portret Leopolda Zborowskog, 1916
Portret Beatrice Hastings, 1915

Tek početkom 1917. ulazi u period kakve-takve egzistencijalne sigurnosti: poljski pjesnik Leopold Zborowski nudi mu ugovor od 15 franaka dnevno pod uvjetom da ima ekskluzivno pravo na svu njegovu umjetničku produkciju. To je i najznačajnija godina u njegovu radu i životu - veliki broj studija posvećenih ženskom aktu, niz portreta Zborowskog i njegove porodice. To je, prije svega, godina u kojoj upoznaje svoju veliku ljubav Jeanne Hébuterne, devetnaestogodišnju studenticu umjetnosti, ženu koja će roditi njegovu jedinu kćer i koja ga neće nadživjeti,

ubivši se nekoliko sati nakon njegove smrti. To je i godina u kojoj galerija Berthe Weill organizira u decembru njegovu prvu samostalnu izložbu. Nažalost, bila je zabranjena i žurno zatvorena svega nekoliko sati nakon inauguracije. Skandal – izvještavali su novinski članci! Atak na moral i javni red! Umjetnik biva uhapšen. Pariska publika tada nije uspjela vidjeti njegove (danas proslavljene) aktove.

Veliki ležeći akt, 1917,
ulje na platnu 73 x 116, Museum of Modern art, New York

Iako je Modigliani već odavno ušao u sve udžbenike povijesti umjetnosti a svjetski muzeji i kolekcionari plaćaju milionima dolara njegove radove, londonska Tate Modern Galery učinila je krajem prošle godine jednu veliku simboličnu gestu. Tačno jedno stoljeće nakon zabranjene pariške izložbe sakupljeno je i ovdje izloženo preko sto njegovih radova . Najveći prostor ove velike i ambiciozne retrospektive rezerviran je za temu koju je umjetnik najviše volio: žene. Mnoge žene koje su obilježile njegov život. Tu su i Jeanne i Beatrice, tu je zavodljivi model Elvira “La Quique”, tu su pariske radnice i prostitutke. Poseban ponos organizatora i centralnu salu izložbe zauzima grupa od 12 ženskih aktova koji su od nesretne pariške izložbe promijenili mnogo vlasnika, a danas dolaze iz najvećih svjetskih galerija i kolekcija. Osim toga, zahvaljujući mogućnostima virtualne tehnologije kreiran je ambijent umjetnikove radne sobe, “The Ochre Atelier” u koji je moguće ući i promatrati ga, upravo onakvog kakav je bio prije više od jednog stoljeća u Rue de la Grand Chaumiere na Monparnassu, te doživjeti direktno ambijent u kome je Modigliani stvarao, okružen kistovima, bocama vina, svijjećama, crtežima, cigaretama...

JELICA RAŠETA AIELLO,
februar 2018

Portret Jeanne Hébuterne, 1918,
ulje na platnu 46 x 29, Privatna zbirka

LJETO KOJE NIKAD NE PRESTAJE

Eilat, glavni grad Crvenog mora, poznato je izraelsko odmaralište. Svake godine posjeti ga oko 2.8 miliona turista koji svoj odmor dođu provesti na obalama ovog zapanjujućeg mora.

Eilat, glavni grad Crvenog mora, poznato je izraelsko odmaralište. Svake godine posjeti ga oko 2.8 miliona turista koji svoj odmor dođu provesti na obalama ovog zapanjujućeg mora.

Eilat je najjužniji grad u Izraelu, a poznat je po spektakularnoj kombinaciji okolnog pustinskog pejzaža, prekrasne uvale u kojoj se grad nalazi i ljetnog sunca koji ga grije tijekom cijele godine.

Bilo da u Eilat dolazite sa cijelom porodicom, u paru, ili sami, u ovom gradiću naći ćete mnogo toga vrijednog za vidjeti, obići i doživjeti. Opcije za smještaj su raznolike, od najljepših luksuznih hotela sa 5 zvjezdica do ugodnih Airbnb stanova i hostela za omladinu.

U Eilat u sunce u prosjeku sija čak 360 dana u godini. Ta činjenica Eilat svakako čini iznimno popularnim kod turista željnih bijega od hladnih zimskih dana. Posjet Eilat u je zabavno iskustvo tokom kojeg se možete opustiti i ponovo

napuniti svoje baterije na suncu. Ovaj živahni gradić nudi brojne aktivnosti i atrakcije tokom cijele godine, izvrsne restorane i kafiće, trgovačke centre, barove i noćne klubove. A najbolje od svega: sve u Eilat u udaljeno je samo nekoliko koraka od plaže.

SKOČI U CRVENO MORE

Eilatovo prekrasno Crveno more i 10 kilometara duga obala koja okružuje grad, žarišna je tačka i glavna atrakcija turistima iz dalekih zemalja. Čista morska voda nudi osvježanje i bijeg od visokih

temperatura i suhog gradskog zraka. A uz plažu, tu su raznovrsni zabavni sadržaji i atrakcije. Eilatske plaže su savršeno mjesto za sunčanje, odmor i opuštanje. Ljubitelji ekstremnih sportova će se obradovati desetinama sportskih klubova koji se nalaze uz južnu i sjevernu obalu. Tu se nude vožnje na skuterima za vodu, na banana-dušecima, kajaci i još mnogo toga. →

OSJETI VIBRU

Kada se večer spusti na Eilat i vruće pustinjsko sunce zađe, kada se bazeni i plaže zatvore, tada je pravo vrijeme za brzi tuš i presvlačenje za izlazak u fantastični noćni život. Eilat je gradić sa jedinstvenim rekordom - to je mjesto u Izraelu sa najvećim brojem noćnih klubova, barova i drugih zabavnih sadržaja, po glavi stanovnika. Tako da vam ne može nedostajati “vrelih izlazaka”, kako bi i vaša noć u Eilatu bila zabavna poput vašeg dana.

PUSTINJSKA AVANTURA

Sjeverno od grada leži južni dio pustinje Arava. To je područje prekrasnih pustinjskih pejzaža i jedno

od najzanimljivijih mjesta koja vrijedi posjetiti u Izraelu. Osjetite ogromna prostranstva, pješačite strmim liticama, dolinama, pustinjskim potocima i još puno toga. Šarene zapanjujuće kamene planine oko Eilata, osim što ovom gradu pružaju očaravajuće horizonte, one i svim ljubiteljima prirode nude nezaboravne doživljaje i avanture. Postoji niz planinarskih staza koje vode do različitih mjesta koja vrijedi posjetiti. Možete uživati u vožnji biciklom, u jahanju na devama, penjanju po stijenama, ili ako ste ljubitelj ekstremnih sportova, možete se spuštati niz litice pomoću konopca. NEMOJTE ČEKATI. POSJETITE EILAT. POBJEGNITE NA SUNCE.

Za Jevrejski glas:
ERNEST GRIN

TOP LISTA DUŽNIKA

**** Podaci koje prezentiramo su izvađeni iz bibliotekarskog programa BookDB 2 kojim se služi naša biblioteka.**

KAO ŠTO SMO NAJAVILI U PROŠLOM BROJU POČINJEMO SA OBJAVLJIVANJEN NAŠE TOP LISTE DUŽNIKA. NA PRVOM JE MJESTU JE

Dr. ELI TAUBER

1. KNJIGA BLAGOSLOVA – nepoznat autor – Matica hrvatska, Zagreb – 1933. g. – meko koričenje

2. IZLOŽBE, JEZIK, PISMO I KNJIGE JEVREA JUGOSLAVIJE – grupa autora – Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd – 1979. g. – meko koričenje

3. IZLOŽBA JEVREJSKE ŠTAMPE NA TLU JUGOSLAVIJE – nepoznat autor – Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd – 1982. g. – meko koričenje

4. SIJAVUŠ-PAŠINA DAIRA– Bejtici Alija – Svjetlost, Sarajevo - 1966. g. – meko koričenje

5. ZBIRKA POJMOVA IZ JUDAIZMA – Eliezer Papo - - Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd – 1996. g. – tvrdo koričenje

6. STATISTIKA JEVREJA U JUGOSLAVIJI I BUGARSKOJ – Kosier Ljubomir – Tipografija – 1930. g. – meko koričenje

7. ŽIDOVSKI PROBLEM – Louis Golding – Zora, Zagreb – 1957. g. – meko koričenje

8. JEVREJI DUBROVNIKA OD POLOVIJE XVII STOLJEČA – Đorđo Tadić – La Benevolencija, Sarajevo - 1937. g. – meko koričenje

9. ILUSTROVANI LEKSIKON JUDAIZMA – Eli Tauber – Magistrat, Sarajevo – 2007.g. – meko koričenje

10. ŽIVJETI KAKO ŽIVE I MISLE ŽIDOVI – Harold Kulner – Globus, Zagreb – 1997. g. – meko koričenje

11. JEVREJI SARAJEVA I BOSNE I HERCEGOVINE – Avram Pinto – Sarajevo – 1987. g. meko koričenje

12. JEVREJKE GOVORE – podaci u kompjuterskom registru nepotpuni

13. DOKUMENTI O STRADANJIMA JEVREJA U LOGORIMA NDH – Avram Pinto – 1972. g. meko koričenje

14. RITMOVI NEMIRA – Oskar Danon – Rabic, Sarajevo – 2005.g. – tvrdo koričenje

15. HOLOKAUST U ZAGREBU - Ivo Goldštajn – Židovska općina, Zagreb – 2001.g. – tvrdo koričenje

16. GORKE TRAVE – Frida Filipović – Prosveta, Beograd – 2000.g. – meko koričenje

17. DA SE NE ZABORAVI – grupa autora – Veselin Masleša, Sarajevo – 1961.g. – meko koričenje

18. RIJEČI KOJE NISU ZAKLANE – grupa autora – Jasenovac – 1973.g. - meko koričenje

19. CORSO DE JUDEO-ESPAGNOL (LADINO) PARA PRISIPIANTES – grupa autora – 1999.g. – meko koričenje

20. KAH LODIM IVRIT (Francusko-Hebrejski) – grupa autora – Jeruzalem – 1984.g. – meko koričenje

21. ZLODUSIMA UNATOČ – Marko Oršolić – Sarajevo – 2003.g. – meko koričenje

22. THE SMELLOF HUMAN FLESH – Cadik Danon – Beograd – 2002.g. – tvrdo koričenje

23. IZVJEŠTAJ SAVEZNOG ODBORA SAVEZA CIONISTA JUGOSLAVIJE – grupa autora – Zagreb – 1921.g. – meko koričenje

24. ŽIDOVSKI GETO U DUBROVAČKOJ REPUBLICI – Vesna Mioć – HAZU, Zagreb – 2005. – meko koričenje

25. ZBORNİK BR. 2 - Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd – 1973.g. – meko koričenje

26. NARODNO-OSLOBODILAČKA BORBA U ZAROBLJENIČKIM LOGORIMA – grupa autora – Prosveta, Beograd – 1945.g. – meko koričenje

27. POZIV NA GENOCID – Kon. Norman - Matica srpska, Novi sad . – 1996.g. – meko koričenje

28. POD BIČEM KUKASTOG KRSTA – Rasel Lord – Rad, Beograd – 1956.g. meko koričenje

29. ŠEST MILIONA – Rikica Ovadija – Svjetlost, Sarajevo – 1990.g. – meko koričenje

30. JUGOSLAVENI U KONCENTRACIONOM LOGORU AUŠVIC – grupa autora – Beograd – 1989.g. tvrdo koričenje

31. GENOCID NAD ROMIMA – grupa autora - Jasenovac – 2003. g. – meko koričenje

32. USTAŠKI LOGORI – Peršen Mirko – Stvarnost – 1966.g. – tvrdo koričenje

33. THE FLORY JAGODA SONGS BOOK – Flori Jagoda – Njujork – 1996.g. meko koričenje

34. TAJ PROKLETI ZANAT SPISATELJA – Kol. Erich – Matica srpska, Novi sad – 1965.g. meko koričenje

35. BIBLIJSKA ISTORIJA - Jakov Maestro - Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd – 1933.g. – meko koričenje

36. SEFER DANIEL – grupa autora - Njujork (transkript hebrejski) – 1969.g. meko koričenje

37. ZBORNİK RADOVA U ČAST AKADEMIKA JAKOBA GAONA – Sarajevo – 1992.g. – meko koričenje

38. SPOMENICA 400. GODINA OD DOLASKA JEVREJA U BOSNU I HERCEGOVINU – grupa autora – JO Sarajevo – 1966.g. – meko koričenje

39. MAJMONIDOVI PRINCIPI – OSNOVE JEBREJSKE VJERE – Arije Kaplan – Zemun – 2002.g. – meko koričenje

40. ZLATNO DOBA SARAJEVA – Behija Zlata – Svjetlost, Sarajevo – 1996.g. – meko koričenje

41. JEVREJSKA OPŠTINA SARAJEVO – grupa autora – JO Sarajevo – 1984.g. – meko koričenje

42. RJEČNIK STRANIH RIJEČI – Bratoljub Klaić – Zora, Zagreb – 1951.g. tvrdo koričenje

43. NEKE FONETSKE CRTE PREDKLASIČNOG ŠPANJOLSKOG U JEVREJSKO-ŠPANJOLSKOM – Muhamed Nezirović – Kaseres – 1987.g. – tvrdo koričenje

44. KANCONJER SARAJEVSKIH JEVREJSKO-ŠPANSKIH ROMANSI LAURE PAPO – BOHORETE – Muhamed Nezirović – Ljubljana – 1986.g. – tvrdo koričenje

45. JEVREJI U TRAVNIKU PRIJE UPUČIVANJA U LOGORE – Jeroham Gaon – Ženeva – 1989.g. – meko koričenje

A ZATIM SLIJEDE PO ABECEDNOM REDU:

ABASPAHIĆ AMAR - MAHZOR ZA ROŠ AŠANA I JOM KIPUR

AGANOVIĆ DINO - SPOMENICA 400 GODINA DOLASKA JEVREJA U BiH
ANDRIĆ DANIEL - MAJMONIDOVI PRINCIPI – OSNOVI JEVREJSKE VJERE

ANDRLE VLADIMIR - ALEF-BET ŽIDOVSTVA ONO SVE ŠTO ZNAŠ O MENI IZ ALBUMA BOSANSKIH SEFARDA

ARSLANAGIĆ MEDIHA – SMIJEŠNE LJUBAVI

BAJRIĆ ADIS - ZBORNİK RADOVA „SEFARAD 92“

BEGIĆ LJILJANA - SOTONA U GORAJU ŠOŠE

NASTAVAK U SLIJEDEĆEM BROJU JEVREJSKOG GLASA.

NOVI NASLOVI U NAŠOJ BIBLIOTECI

POKLON BIBLIOTEKE SAVEZA JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE BIBLIOTEKI JEVREJSKE OPŠTINE SARAJEVO

- Jicak Rabin – vojnik, lider, državnik Itamar Rabinović
- Povratak u odgovor Milan D. Fogl
- Osnovni pojmovi jevrejskih običaja i religije Pavle Šosberger
- Jevrejski kalendar Rabin Natan Bušvik
- Zavera – tajna priča o Protokolima Sionskih Mudraca
- Cionistički pokret – od Bazela do Balfurove deklaracije Zoran Pejašinić

POKLON JEVREJSKE OPŠTINE BANJA LUKA BIBLIOTEKI JEVREJSKE OPŠTINE SARAJEVO

- ROBERTO RIKARDI: BIO SAM SAMO BROJ (Imprimatur – Banja Luka)
- TEODOR HERCL: JEVREJSKA DRŽAVA (Jevrejski kulturni centar “Arie Livne” – Banja Luka)

POKLON AUTORICE BIBLIOTEKI JEVREJSKE OPŠTINE SARAJEVO

- ŽIDOVSKI RODOVI U DUBROVNIKU – VESNA MIOVIĆ

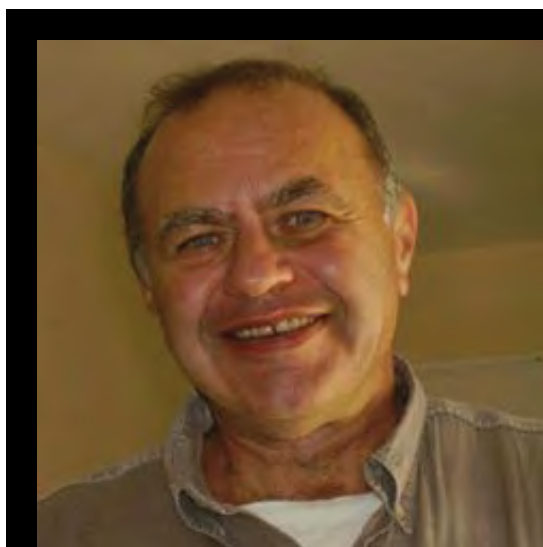
POKLON AUTORA BIBLIOTEKI JEVREJSKE OPŠTINE SARAJEVO

- ANTIKVARNICA SNOVA – ŽELIMIR ALTARAC ČIČAK
- DANIJELA GRUJIĆ: FILOZOFIJA I PROBLEMI VERSKE TOLERANCIJE (Centar za empirijsko istraživanje religije – No vi Sad)
- MLADENKA IVANKOVIĆ: BRODOVI NADE – Alije jugoslovenskih Jevreja u Izrael (HERAedu – Beograd)
- BILJANA ALBAHARI: PISANJE – Vodič kroz publikacije o Holokaustu (Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu)

IME I PREZIME	TEKST ZA JEVREJSKI GLAS	IZNOS
SOCIJALNA KOMISIJA		
Nadža Insanić i Meliha Arslanagić	<i>U znak sjećanja na dragu mamu Sarinu</i>	100 KM
Sofija Kaufer	<i>U znak sjećanja na supruga Leopolda Kaufera</i>	70 KM
VJERSKA KOMISIJA CADIK DANON		
Sofija Kaufer	<i>Pomen na supruga Kaufera Leopolda</i>	70 KM
JEVREJSKAOPŠTINA		
De Monte Claudio - Italija	<i>U znak sjećanja na pokojnog Jakicu Levija</i>	150 Eura
JEVREJSKO GROBLJE		
Tatjana Đurica	<i>Prilog za Jevrejsko groblje</i>	20 Eura
OMLADINA		
Danilo i Zlata Nikolić	<i>Povodom 6 mjeseci od smrti kćerke Tamare</i>	50 KM

„DOŽIVJETI STOTU ... DOŽIVJETI STOTU!“

Naš član g. Kaveson proslavio je stoti rodendan.

Sa žalošću javljamo da je u Izraelu, u Berševi, prerano preminuo naš Sarajlija, Berno Pinto, brat Marcela Pinte.... Nažalost, život nas svake godine odvoji od naših dragih ljudi, članova naše zajednice i prijatelja.

ZIHRONO LIVRAHA